

педагогічними знаннями, досить часто стикаємося з проблемою «ментальної колонізації учителів». Її сутність полягає у невмінні педагога пов'язати теоретичні положення з практикою здійснення педагогічної діяльності; використовуючи теоретичну базу, обирати найбільш раціональні методи й прийоми викладання; адаптувати положення теорії навчання до реальної шкільної ситуації [7].

Зазначене вище дає можливість розглядати теоретичний компонент як обов'язкову, але недостатню умову педагогічної підготовки. Повноцінність останньої досягається тільки гармонійним поєднанням теоретичного й практичного її аспектів.

Аналіз змісту програм практично-педагогічної підготовки вчителів Незалежного університету м. Мальме, Крістіанстадського та Лундського університетів дав підстави для висновку про специфіку змістового компоненту педагогічної підготовки вчителів у Швеції [8].

Зазначена специфіка має прояв у наступних положеннях:

1. Окремо взятої теоретичної дисципліни «Педагогіка» не існує. Педагогічні знання викладаються в контексті навчальної дисципліни «Теоретична й практична підготовка» («Теорія і практика викладання») в інтеграції з філософськими, антропологічними, психологічними знаннями, методикою викладання предметів спеціальності.

2. Складовою частиною педагогічної підготовки педагогічних кадрів є практика, що входить до змісту курсу «Теоретична й практична підготовка» («Теорія і практика викладання»). Оцінка за неї є складовою загальної оцінки, отриманої студентом за зазначений курс протягом кожного року навчання в університеті.

3. На відміну від складеного в українських університетах «вертикального» розподілу навчального матеріалу з психолого-педагогічних дисциплін (наприклад, на першому курсі викладається «Вступ до спеціальності», «Загальні основи педагогіки», «Загальна психологія»; на другому – «Теорія виховання», «Теорія навчання», «Історія педагогіки», «Вікова психологія»; на третьому – «Основи школознавства» («Менеджмент в освіті»), «Педагогічна психологія» тощо) у шведській системі підготовки вчителів цей матеріал розподіляється «горизонтально». Відповідно до зазначеного розподілу основні розділи педагогічної науки викладаються на кожному курсі з поправкою на вікову категорію учнів.

4. Кожний навчальний заклад, що здійснює підготовку вчителя формує зміст теоретичного компоненту педагогічної підготовки на власний розсуд, що призвело до значної кількості варіативних курсів та відмінностей у теоретико-педагогічних положеннях, обов'язкових для засвоєння майбутніми вчителями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Абдуллина Оксана Алексеевна. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования: Для пед. спец. высш. учеб. заведений / О.А.Абдуллина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1990. – 141 с. – ISBN 5-09-001738-7.*
2. Акусок А.М. *Теоретичні засади формування змісту загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Акусок Алла Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім.М.Драгоманова. – Київ, 2009. – 20 с.*
3. Вовк Людмила Петрівна. *Збірник навчальних програм із загальнопедагогічної підготовки / Л.П.Вовк, Падалка О.С.Падалка. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2009. – 242 с. - ISBN 966-613-185-4.*
4. *Педагогика: учеб. пособие для студентов пед. учеб. заведений / В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.Н.Штянов. - М.: Школа-Пресс, 1997. – 512 с. – ISBN 5-09-000438-2.*
5. *Arfwedson G. Didaktik for larare (Didactics for teachers), 4th edition / G.Arfwedson. – Stockholm: HLS Forlag, 1995. – 138 p.*
6. *Carlgrén I. Pedagogy and Teachers' Work / I.Carlgrén //Nordisk Pedagogic, Vol.19, # 4, 1999. – P.223 –234.*
7. *Uljens M. School Didactics and Learning: A school didactic model framing an analysis of pedagogical implications of learning theory / M.Uljens. – Vasa (Finland): Department of Education Abo Akademi University, 1997. – 280 pp.*
8. *Verksamhetsforlagd tid i Lararutbildningen: Text till Studenter // Malmo Hogskola, Lararutbildningen, 2005. – 15 pp.*

УДК 339.166.5

Кохно Д.О.

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СТВОРЕННІ УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

В статті аналізуються роль держави, як одного з головних суб'єктів, котрий впливає на формування, виробництво і розвиток інтелектуального капіталу, а також виділяються його функції.

Постановка проблеми. Світові тенденції показують, що більшість країн світу рухаються новим шляхом розвитку, пов'язаного з інтелектуалізацією економіки та зростаючою роллю інтелектуального капіталу, який зараз є тим фактором, що визначає рівень конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Умови для процесу відтворення інтелектуального капіталу сьогодні в Україні є вкрай складними. Вирішення потребують такі проблеми – формування зацікавленості в праці інтелектуалів, підвищення добробуту населення та якості його життя, розвиток особистості, розвиток перспективних вітчизняних галузей науки, забезпечення ефективних зв'язків між наукою та економікою, реформування системи освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фактором, який сьогодні значною мірою впливає на формування економічної політики будь-якої країни є інтелектуальний капітал.

Проблема формування інтелектуального капіталу розглядається у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: Т.В. Бауліної, А.Г. Жарінової, В.Л. Іноземцева, В.О. Кендюхова, О.М. Коваленко, О.Ф. Морозова, Л.І. Федулової, А.А. Чухна, О.В. Шкурупій та інших. Серед чинників, які впливають на формування інтелектуального капіталу, недостатньо висвітлена роль держави, як одного з основних суб'єктів цього процесу.

Метою статті є обґрунтування ролі та функцій держави у процесі формування інтелектуального капіталу.

Виклад основного матеріалу. Сучасний інноваційний тип економічного зростання базується на розвитку швидкими темпами НТП, зростанні інтелектуалізації економіки та інших сторін суспільного життя. Знання та інформація стають стратегічними ресурсами економічної діяльності, факторами конкурентоспроможності фірм, підвищення професіоналізму індивідів та необхідною умовою економічного прогресу, який разом із суспільним розвитком на пряму залежить від інтелектуалізації життя населення. Інтелектуальна діяльність стає головною умовою економічного поступу. На перше місце виходять галузі, основою функціонування яких є використання науки, інформації та знань – біотехнологія, програмне забезпечення, генетика, біохімія та інші.

Відповідно до особливостей, які склалися на сучасному етапі, зростає увага до дослідження інтелектуального капіталу на макроекономічному рівні. Інтелектуальний капітал, при збереженні основних сутнісних ознак капіталу, має власні особливості, які пов'язані з його нематеріальною природою. Інтелектуальний капітал, за змістом, є одним з видів капіталу і являє собою, з нашої точки зору, авансовані у виробництво інтелектуальні ресурси, які є накопиченими знаннями, навичками, досвідом, творчістю, інформаційно-комунікативними здібностями працівників, що під час свого руху приносять більшу вартість, ніж первісно авансована, та організаційною структурою, технологіями, інформаційною базою, патентами, брендами, товарними знаками тощо, які переносять вартість на готовий продукт не змінюючи своєї форми. Його складові характеризуються найбільш якісним внеском у додану вартість.

З нашої точки зору, інтелектуальний капітал має таку структуру: 1) людський капітал (знання, вміння, навички, досвід, мобільність (здатність до сприйняття нової інформації, навчання, перепідготовки, адаптації до нових умов) та креативність та ін.); 2) структурний капітал (торгова марка, патенти, ліцензії); 3) клієнтський капітал (взаємодія та зв'язки зі споживачами, конкурентами, партнерами) та 4) соціальний капітал (представлений інститутом довіри). Безсумнівно, основою інтелектуального капіталу є людський капітал, який виступає системотвірним елементом всіх інших його частин.

На сучасному етапі поява категорії «інтелектуальний капітал» й усвідомлення його змісту та ролі в економіці країни призводить до посилення ролі та значення держави. Стратегія поведінки держави у сучасній економіці така [2, с. 57]:

- з одного боку, у розвинених країнах вона все більше йде з економічної сфери, скорочуючи свою безпосередню присутність як власник у всіх галузях, і надаючи, таким чином, конкуренції можливість формувати більш ефективну економіку;
- з іншого боку, опосередкована присутність держави практично в усіх сферах сучасної економіки є запорукою її подальшого ефективного розвитку. На державу покладено велику відповідальність за розробку і реалізацію національної соціально-економічної та науково-технічної політики, формування і розвиток інституціональної структури, що охоплює не лише юридичні, а й морально-етичні, моральні взаємовідносини людей у сучасному суспільстві.

Формування інтелектуального капіталу відбувається на трьох рівнях (залежно від суб'єктів господарювання):

- 1) індивідуальному – рівні особистості;
- 2) мікроекономічному – рівні підприємства;
- 3) макроекономічному – рівні держави.

Незважаючи на те, що на всіх рівнях процес відтворення інтелектуального капіталу є взаємопов'язаним та взаємозалежним, головну роль у цьому процесі відводиться державі – як інституту, який забезпечує створення не лише юридичного середовища, а й відповідного соціально-економічного середовища. Поява, формування та відтворення інтелектуального капіталу залежить від соціально-економічного розвитку країни. Ця закономірність обумовлена тим, що [1, с. 12]:

- процес формування інтелектуального капіталу залежить від медичного обслуговування, системи освіти, тривалості та рівня життя населення;
- інші складові інтелектуального капіталу (доступність накопиченого світового та національного потенціалу) є важливими чинниками формування людського капіталу – загального рівня освіченості, моральних та культурних якостей;
- реалізація інтелектуального капіталу знаходить прояв не лише у сфері виробництва, а й у сфері споживання. Змінюється якість потреб, зокрема тих, що стосуються соціального середовища, умов проживання, питань безпеки, соціальної захищеності, а також організації інституціонального середовища в цілому.

У системі формування інтелектуального капіталу можна виділити такі компоненти:

- людська компонента (система освіти, система культури);
- технологічна компонента (система виробництва та її взаємозв'язок з науковим знанням; НДДКР, залучення технологій з-за кордону);
- інституційна компонента (система державних та недержавних установ, вітчизняна нормативно-правова база, міжнародні стандарти).

Забезпечення процесу формування та відтворення інтелектуального капіталу вимагає поєднання всіх елементів та їхньої комплексної взаємодії. Розрізнено, поодинокі структурні частини не в змозі забезпечити конкурентоспроможність будь-якої країни.

Висновки. Елементом законодавчого та бюджетного процесу регулювання інноваційного розвитку країни є державна підтримка. На сучасному етапі головною складовою суспільного та економічного розвитку є розвиток інтелектуального капіталу, який стимулює створення та широкомасштабне використання високих технологій.

На сучасному етапі в умовах глобальної економічної конкуренції виграють ті країни, які забезпечують сприятливі умови для науково-технічного прогресу, основою якого є поєднання розвитку НДДКР та інтелектуального капіталу.

Процеси створення та відтворення інтелектуального капіталу вимагають відповідного соціально-економічного середовища. Особливістю сучасного етапу соціально-економічного розвитку є розвиток НДДКР, широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій, що розширює можливості обміну інформацією та знаннями. Головним суб'єктом, від політики якого залежить соціально-економічний розвиток є держава.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жарінова А.Г. *Організаційно-економічні засади формування інтелектуального капіталу в економіці знань // Актуальні проблеми економіки № 10 (124), 2011, с. 8-13.*
2. *Стратегія економічного розвитку в умовах глобалізації / Ред. Д.Г. Лук'яненко . – К.: КНЕУ, 2001. – 378 с.*

Корень А. М.

**СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ**

Модернізація змісту професійно-педагогічної підготовки і загальнопедагогічної, зокрема, передбачає зміну зовнішніх та внутрішніх форм його виявлення. Подібні процеси розпочались в Україні в середині 90-х років ХХ століття під впливом складної сукупності зовнішніх чинників і, насамперед, політичної та соціально-економічної переорієнтації суспільства. Українська система освіти прагне змінити орієнтацію на інтеграцію до європейського освітнього простору. Це спонукає до розробки відповідної стратегії з урахуванням особливостей і досягнень вітчизняної системи освіти та віднаходження реальних можливостей зближення з європейською освітньою системою.

До соціальних передумов, що впливають на оновлення змісту загальнопедагогічної підготовки передусім відносяться рівень розвитку продуктивних сил і виробничих відносин суспільства. Йдеться про спосіб виробництва, матеріальне заохочення педагога, державну політику розвитку освіти, рівень демократизації суспільства тощо. Потреби поступального розвитку високотехнологічного суспільства полягають у формуванні соціального замовлення на відповідних висококласних фахівців.

Аналіз сучасного стану шкільної освіти, підготовка студентів у педагогічних університетах підтверджують існування проблеми в задоволенні потреби загальноосвітньої школи, закладів нового типу у вихованні високоосвіченого, професійно компетентного вчителя та реальним станом системи професійної підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах.

Процеси демократизації надають сучасному учителю високі потенційні можливості впливати на формування світогляду особистості, її політичних переконань, настроїв. Реалізація цих можливостей залежить не лише від розвитку соціальних прогресивних тенденцій, але й від особистих якостей педагога. Реальну роль при цьому відіграють талант фахівця, любов до дітей, бажання працювати. Окрім цього, висота соціального положення професії педагога, її престиж обумовлені системою суспільних відносин, в яких живе та працює вчитель.

З проголошенням у 1991 році української незалежності розпочалася розбудова нової навчально-виховної системи середньої загальноосвітньої школи. Одним із завдань перетворення стало формування національних ціннісних орієнтацій, національної свідомості та самосвідомості. Ціннісними орієнтирами освіти проголошені демократизм, гуманізм, відкритість світові, залучення до загальнолюдських засад моралі. Тоталітарна система орієнтувалася на пересічного учня, пересічного студента, роблячи акцент на те, що колективне виховання є первинним і визначальним. Сучасна система шкільного навчання і виховання визначається тенденцією щодо розгляду учня як найголовнішої цінності з особливим, притаманним кожному, багатим внутрішнім світом або ж прихованими потенційними можливостями до саморозвитку й самовдосконалення. Педагоги нової генерації покликані формувати у дітей почуття патріотизму, громадянської відповідальності, державницької ідеології, гуманності, співчуття до ближнього. Розуміння, толерантність, совість, честь, любов, дружба як ціннісні орієнтації, мають бути втіленими у життя, стати нормами поведінки. Так задекларовано у державній національній програмі "Освіта. Україна ХХІ століття"[1].

Одним із дієвих шляхів модернізації підготовки вчителів є засвоєння студентами вищих педагогічних закладів освіти гуманістичних ціннісних орієнтацій у процесі загальнопедагогічної підготовки. Це важливий компонент готовності майбутнього вчителя до професійно-педагогічної діяльності, який зумовлює змістове наповнення загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя.

Важливість проблеми формування гуманістичних ціннісних орієнтацій потребує визначення їх співвідношення з системою знань і вмінь. Оскільки молода людина вступає до навчального закладу з метою формування себе як майбутнього спеціаліста, маючи при цьому вже певний світогляд, сформовану ієрархію цінностей, ідеалів, то домінантою процесу загальнопедагогічної підготовки у вищому закладі освіти є створення якнайсприятливіших умов для засвоєння ними системи загальних і спеціалізованих знань, формування умінь і навичок практичної діяльності.

Реалії сьогодення вимагають переорієнтації акценту завдань загальнопедагогічної підготовки на формування ціннісного відношення до системи педагогічних знань як основи професійної рефлексії фахівця, становлення суб'єктності майбутнього вчителя на основі формування у нього потреби в професійному й особистісному саморозвитку.

Таким чином, зміна ціннісних установок спрямовує розвиток педагогічної освіти до цілісності, створення умов для постійного особистісного розвитку людини. Це вимагає створення нових концепцій підготовки освітянина-фахівця, який відповідає сучасному соціальному замовленню.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Освіта України: Нормативно-правові документи: До II Всеукр. з'їзду працівників освіти: Зб. / [Гол. ред. кол. В.Г.Кременя]. – К.: Мінімум, 2001. – 224с.*